

Duitsland Noord

Berlijn, Hamburg,
Keulen, Dresden

1 Berlijn en Brandenburg	111
2 Saksen	189
3 Midden-Duitsland	255
4 Het westen: Noordrijn-Westfalen	325
5 Bremen en Nedersaksen	407
6 Hamburg en het noorden	475

DE REGIO'S VAN DEZE GIDS:
ZIE DE KAART HIERNAAST

Lannoo

Inhoud

Niet te missen8

**Hoogtepunten
van Michelin** 12

Reisplanner20

Met het gezin28

DE REIS VOORBEREIDEN

Naar Duitsland32

Voor het vertrek34

Duitsland van A tot Z40

Reistips48

Evenementen50

Boeken, films, series52

M. Lange/mauritius images/age fotostock

MEER WETEN OVER DUITSLAND

Duitsland vandaag56

Geschiedenis63

Kunst en architectuur76

Cultuur92

Landschappen
en streken 104

A. Spani/hemis.fr/2022, Herzog & de Meuron Basel

STEDEN EN BEZIENSWAARDIGHEDEN

1 Berlijn en Brandenburg

Berlijn.....	112
Potsdam	166
Rheinsberg en het noordwesten van Brandenburg	178
Spreevald en het zuidoosten van Brandenburg	183

2 Saksen

Dresden.....	190
Sächsische Schweiz.....	213
Meißen.....	218
Bautzen.....	222
Muskauer Park	226
Görlitz	228
Annaberg-Buchholz.....	234
Leipzig.....	238

3 Midden-Duitsland

Maagdenburg.....	256
Dessau.....	262
Wörlitzer Park.....	266
Wittenberg	268
Halle	271
Naumburg.....	276
Jena.....	280
Weimar.....	285
Erfurt.....	296
Eisenach.....	302
Kassel.....	308
Fulda	316
Marburg	318

4 Het westen: Noordrijn-Westfalen

Keulen.....	328
Bonn.....	354
Aken	361
Düsseldorf.....	370
Ruhrgebied.....	381
Sauerland	393
Münster	397
Lemgo	403

5 Bremen en Nedersaksen

Hannover	410
Hameln	416
Hildesheim	420
Einbeck.....	424
Göttingen.....	426
Goslar.....	430
De Harz.....	436
Wolfenbüttel.....	441
Celle.....	446
Bremen.....	450
Ostfriesland	462
Helgoland.....	466
Lüneburg.....	468

6 Hamburg en het noorden

Hamburg	478
Husum	504
Noord-Friese Waddeneilanden	507
Sleeswijk.....	515
Kiel	519
Lübeck.....	524
Wismar.....	536
Rostock	540
Stralsund	547
Rügen	551
Greifswald.....	555
Usedom.....	558
Neubrandenburg.....	562
Mecklenburgische Seenplatte.....	566
Schwerin.....	569

Register..... 578

Kaarten en plattegronden..... 589

Woordenlijst..... achterflap

 **Raadpleeg voor iedere
plaats ons adresboekje**

Niet te missen

Hamburg

Het maritieme, kosmopolitische Hamburg, de tweede stad van Duitsland, heeft een enorme haven, historische pakhuizen en een nieuwe, beeldbepalende blikvanger: de Elbphilharmonie.

Zie blz. 478.

alxpin/Getty Images Plus

querbeet/Getty Images Plus

Lübeck

Het mooie oude Lübeck, de 'koningin van de Hanze', met haar schilderachtige stegen en bakstenen huizen, staat op de Werelderfgoedlijst van Unesco.

Zie blz. 524.

bluejayphoto/Getty Images Plus

Berlijn

Welkom in de bruisende hoofdstad van Duitsland, met haar wereldberoemde musea en chique opera-huizen, maar ook alternatieve hotspots en trendy clubs.

Zie blz. 112.

Dresden

Het 'Florence aan de Elbe', op twee uur rijden van Berlijn, is een schatkist vol barokke monumenten en internationale kunst, die door de Saksische koningen werd verzameld.

Zie blz. 190.

frankpeters/Getty Images Plus

Bastien Schneider/Getty Images Plus

Sächsische Schweiz

Grillige rotsformaties en diepe ravijnen: aan het eind van de meanderende Elbe ligt een van de meest spectaculaire en romantische natuurgebieden van Saksen.

Zie blz. 213.

Hoogtepunten van Michelin

Maak eens een vaartochtje door het Spreewald.
Kerrick/Getty Images Plus

♥ **Zwerf over de kanalen van het Spreewald.** De specialiteit van dit 'Groene Venetië' is de *Kahnfahrt*, ontspannen varen aan boord van een platte schuit. De veerman manoeuvreert, dus je hoeft zelf niets te doen, alleen te genieten! Zie blz. 184.

♥ **Snuif in het Thüringer Wald de frisse boslucht op** en ga lekker wandelen, bijvoorbeeld op de Rennsteig of de Großer Inselsberg. Op het Baumkronenpfad kun je de boomkruinen zelfs van boven bekijken! Zie blz. 305.

Het Baumkronenpfad in het Thüringer Wald
F. Sommariva/ImageBROKER/age fotostock

TOP 5 De mooiste meren

1. Müritz (blz. 566)
2. Großer Müggelsee (blz. 155)
3. Großer Plöner See (blz. 521)
4. Wannsee (blz. 155)
5. Schweriner See (blz. 567)

Een van de Mecklenburgse meren
ollo/Getty Images Plus

♥ **Beluister Brahms en Wagner in de Elbphilharmonie**, de transparante concertzaal van Hamburg en de thuisbasis van het NDR Elbphilharmonie Orchester. De architectuur is fascinerend, de akoestiek weergaloos! **Zie blz. 486.**

♥ **Zoek het hogerop!** Geen betere plek om Berlijn te overzien dan de 368 m hoge Fernsehturm, maar ook het panorama vanuit de futuristische koepel van de Reichstag is heel bijzonder. Een magische ervaring, vooral als 's avonds de lichtjes branden! **Zie blz. 123 en 112.**

♥ **Geniet van het goede leven in een bio-dorp.** Uitslapen in een zacht bed, een broodje van versgemalen meel eten of ontspannen in de sauna na een wandeling in het bos: in Schmilka ademt alles natuur en rust. En wanneer Petr *Scarborough Fair* zingt, wordt het ontbijt aan de oevers van de Elbe bijna subliem. **Zie blz. 214.**

De Elbphilharmonie in Hamburg, ontworpen door Herzog & de Meuron
ThomasFluegge/Getty Images Plus/2022, Herzog & de Meuron

3 dagen Een weekend in Berlijn

Route: de hoogtepunten van de hoofdstad, te voet en met de metro

bluejayphoto/Getty Images Plus

De Reichstag, verbouwd door Foster + Partners
bluejayphoto/Getty Images Plus

Het Urania Weltzeituhr van E. John en de
Fernsehturm van H. Henselmann
PeterJesche/Getty Images Plus

Eerste kennismaking Dag 1

Bekijk 's ochtends de Reichstag, de Brandenburger Tor (**blz. 113**) en het Holocaustmonument; ga lunchen op Unter den Linden; wandel 's middags over de Gendarmenmarkt, bezoek de Berliner Dom en het DDR Museum; breng de avond door in de wijk Scheunenviertel (**blz. 130**).

Museumsinsel Dag 2

Bezoek de musea van je keuze (**blz. 125**) en maak aan het eind van de middag een rondvaart over de Spree. Ga 's avonds naar de Alexanderplatz en kijk vanaf de Fernsehturm uit over Berlijn (**blz. 123**).

Geschiedenis Dag 3

's Ochtends Schloss Charlottenburg (**blz. 150**). Lunch op de Savignyplatz of de Ku'damm en daarna Checkpoint Charlie (**blz. 136**) en het Jüdisches Museum. Wandel 's avonds over de Karl-Marx-Allee en ga gezellig uit in Friedrichshain (**blz. 134**).

7 dagen Nedersaksen en Bremen

Route: vanuit Hannover langs heidevelden en sfeervolle oude steden

pictureimpressions/Getty Images Plus

Hannover

Dag 1

Bezoek het historische centrum en de Herrenhäuser Gärten (blz. 413). Overnacht in Hannover.

Hameln en Hildesheim

Dag 2

Wandel 's morgens door de stad van de rattenvanger (blz. 416) en ga dan naar Hildesheim (blz. 420). Overnacht in Goslar (blz. 430).

Goslar

Dag 3

Bekijk de vakwerkhuisen en maak een uitstapje naar de Harz (blz. 436). Overnacht in Goslar.

Wolfenbüttel en Braunschweig

Dag 4

Kijk rond in Wolfenbüttel (blz. 441) en ga 's middags naar Braunschweig (blz. 444). Overnacht in Celle.

Celle en de Lüneburger Heide

Dag 5

Maak na een wandeling door Celle (blz. 446) een rondrit over de Lüneburger Heide, via Unterlüß en Amelinghausen (B191 en B209). Overnacht in Lüneburg (blz. 468).

Lüneburg

Dag 6

Ontdek het oude Lüneburg en rijd dan naar Bremen, waar je overnacht.

Bremen

Dag 7

Bekijk het oude Bremen, het Schnoorviertel, de Kunsthalle en het Fockemuseum (blz. 450).

Tip: heb je nog een dag extra? Bezoek dan het Deutsches Schifffahrtsmuseum in Bremerhaven en het dorp Worpsswede (blz. 456).

Projectie in het Zeiss-Planetarium van Jena

► **Een mini-universum in Hamburg.** Je kijkt je ogen uit in Miniatur Wunderland, in de wijk Speicherstadt. Het is een droom voor jong en oud: 930 modeltreintjes die allemaal rijden, uitrukkende mini-brandweerauto's, vliegtuigjes die opstijgen en landen, verlichte maquettes... Iedereen mag op de knoppen drukken (er zijn er wel 203!). Volg de rondleiding voor een kijkje achter de schermen. **Zie blz. 486.**

► **Aan het stuur van een cabriolet in Wolfsburg.** De Autostadt is niet alleen een museum voor fans van Lamborghini's, het is ook een pretpark waar kinderen

 Let op dit symbool: het staat in deze gids bij bezienswaardigheden en activiteiten waar ook de kinderen plezier aan hebben.

kunnen glijden, klimmen, schommelen en... autorijden op een parcours met echte wegen, borden en verkeerslichten. Ze kunnen zelfs examens doen en hun rijbewijs halen – in een mini-cabriolet! **Zie blz. 445.**

► **In Potsdam: 'Stilte, opname!'** Filmpark Babelsberg is een bijzonder filmmuseum: het is ingericht in een voormalige studio, waar je precies kunt zien hoe het opnemen van een film in zijn werk gaat. Vooral de speciale effecten en het stuntwerk zijn spectaculair. Er zijn veel rekwisieten bewaard en voor de allerkleinsten is er een heel speciaal decorstuk: het huisje van de heks uit *Hans en Grietje*. **Zie blz. 172**

► **De verovering van de ruimte in Jena.** Het Zeiss-Planetarium heeft een aangepast programma voor kinderen: ze kunnen zelf de sterren observeren en de basisbeginselen van de kosmos leren. En het museum heeft nog een bijzondere ervaring in petto voor jong én oud: de projectie van de Melkweg over de hele oppervlakte

De panda's Pit en Paule in de dierentuin van Berlijn

van de koepel – een sterk staaltje multimedia-technologie.

Zie blz. 282.

► **Achtbanen in Brühl.** Het pretpark Phantasialand ligt een paar kilometer buiten Keulen. Tijdens de kerstperiode is het sprookjesachtig versierd en verlicht, maar ook de rest van het jaar is het een ideale bestemming voor een uitje met het hele gezin: spectaculaire achtbanen, een *rapid river* en allerlei andere attracties voor liefhebbers van spanning en sensatie. Zie blz. 347.

► **Een avondje naar de diertuin in Berlijn.**

Panda's, nijlpaarden, roze flamingo's, ze zijn er allemaal. Is dit dan een gewone diertuin? Niet echt: de Zoologischer Garten is de oudste en grootste diertuin van Duitsland en de dieren leven er tussen oosterse pagoden en in Indiase paviljoenen. In de zomermaanden worden 's avonds rondleidingen gegeven. Zie blz. 148.

► **Een fascinerende onderwaterwereld in Stralsund.** Nergens zijn de vissen en andere zeedieren zo dichtbij als in het Ozeaneum aan de haven van Stralsund! Je hoort de geluiden van de langoesten, ziet de humboldtpinguïns waggelen en kunt de zeepaardjes bijna aanraken. De permanente expositie richt zich speciaal op kinderen van 6 tot 12 jaar. Zie blz. 549.

► **Otters en bevers in Lübbenau.** Maak een vaartochtje door het hart van het Spreewald met een tussenstop in Lehde. Door dit oude, bosrijke veengebied (door Unesco erkend als biosfeerreservaat) loopt een netwerk van kanaaltjes, waar je otters, bevers, ooievaars en

nog veel meer bijzondere dieren kunt zien. Vooral buiten het seizoen heerst er een magische rust.

Zie blz. 185.

► **Op bezoek bij de feeën in Saalfeld.**

In de Feeëngrotten, een oude mijn aan de voet van het Thüringer Wald, zijn betoverende vormen te zien, stalactieten en stalagmieten die 440 miljoen jaar geleden als kleine druppeltjes zijn begonnen. De sprookjesachtige sfeer, de geur van de grotten, de magische verlichting... Wie zou hier niet in elfjes gaan geloven?

Zie blz. 283.

► **De smaak van chocola in Hamburg.**

In Chocoversum leer je hoe cacaobonen worden verwerkt tot chocola en maak je je eigen chocoladereep. Zie blz. 485.

In het Ozeaneum in Stralsund
S. Sauer/dpa/age fotostock

Duitsland van A tot Z

Alarmnummers

Spoeisende medische hulp:

☎ 112

Politie: ☎ 110

Ambassades en consulaten

Nederland

www.nederlandwereldwijd.nl/landen/duitsland/over-ons

Ambassade - Klosterstraße 50, 10179 Berlin - ☎ 030 20 95 60 - bln@minbuza.nl.

Consulaat-generaal - Bennigsen-Platz 1 (B1, 11de verdieping), 40474 Düsseldorf - ☎ 0211 179 30 10 - dus@minbuza.nl.

België

<https://germany.diplomatie.belgium.be/nl>

Ambassade - Jägerstraße 52-53, 10117 Berlin - ☎ 030 20 64 20 - Berlin@diplobel.fed.be.

Ereconsulaat Aken - Kreuzherrenstraße 1, 52379 Langerwehe - Merode - ☎ 02423 408 03 40.

Ereconsulaat Bremen - Wachtstraße 16, 28195 Bremen - ☎ 0421 368 42 87.

Auto

Wegenkaarten

Gebruik als nationale wegenkaart Michelinkaart 718 (Duitsland, schaal 1:750.000), of eventueel kaart 719, die Duitsland, de Benelux, Oostenrijk en Tsjechië omvat.

De streekkaarten 541-544 beslaan Noord- en Midden-Duitsland:

541: Noordwest-Duitsland;

542: Noordoost-Duitsland;

543: Duitsland Midden West;

544: Duitsland Midden Oost.

Online: bereken je route op www.viamichelin.fr.

Verkeersregels

Achter op de auto hoeft geen landensticker te zitten. De landcode op de kentekenplaat is voldoende. Je wordt geacht een geldig identiteitsbewijs of paspoort en de autopapieren bij je te hebben. Het dragen van de autogordel is verplicht en het maximum toegestane alcoholpromillage is 0,5. Kinderen tot 4 jaar moeten in een goedgekeurd kinderzitje worden vervoerd. Tijdens het autorijden is alleen handsfree telefoneren toegestaan.

Snelheid - Hoewel op de autosnelwegen doorgaans geen snelheidsbeperking geldt voor voertuigen zonder aanhangwagen, is het aan te raden niet sneller dan 130 km/uur te rijden. Binnen de bebouwde kom is de snelheid beperkt tot 30 of 50 km/uur en buiten de bebouwde kom tot 70 of 100 km/uur.

Milieusticker (zie blz. 33)

Wegennet

Duitsland beschikt over een uitgebreid netwerk met 13.000 km aan snelwegen zonder tol (aangeduid met de A van *Autobahn* en blauwe borden). De even nummers hebben betrekking op autosnelwegen van west naar oost (bijvoorbeeld de A2 van Dortmund naar Berlijn), terwijl de oneven nummers de noord-zuidverbindingen betreffen (bijvoorbeeld de A7 van Flensburg naar Füssen). De andere wegen worden aangegeven met gele borden.

Op werkdagen zijn de Duitse wegen overvol, op ieder tijdstip van de dag. Omdat er geen tol wordt geheven, maar ook door de centrale ligging van Duitsland in Europa en

de grote industriële bedrijvigheid, is Duitsland een spil in Europa. Rijd voorzichtig, er wordt vaak aan de weg gewerkt. In het weekend zijn vrachtwagens verboden op de snelwegen, maar dan testen zon-dagsrijders hun bolides uit...

Parkeren

De binnensteden zijn vaak voetgangersgebied, maar de auto kan altijd in een van de vele parkeergarages (*Parkhaus*) worden achtergelaten. Om in de blauwe zone te kunnen parkeren (maximaal 1.30 uur) is een parkeerschijf vereist.

Tanken

LPG heet in Duitsland *Autogas* of *Flüssiggas*, niet te verwarren met *Erdgas*, dat niet geschikt is voor auto's. Wie op aardgas rijdt, moet CNG tanken.

Ongevallen

Als je betrokken raakt bij een ongeval tussen twee voertuigen op de openbare weg, verplaats dan niet je voertuig, zet de gevarendriehoek neer en bel 112. De Duitse politie komt in de regel altijd naar de plek van het ongeval om de betrokken partijen en eventuele getuigen te ondervragen en de exacte toedracht van het ongeval te beschrijven.

Autopech (Pannenhilfe)

Deutschland – ADAC (de Duitse zusterorganisatie van ANWB en Touring) verleent hulp bij pech op autosnelwegen en hoofdwegen. Je kunt ADAC bereiken via ☎ 0049 89 20 20 40 00.

😊 **Goed om te weten** – Ter plekke uitgevoerde autopechhulp is gratis. Alleen de vervangende onderdelen worden in rekening gebracht.

Bier

Duitsers zijn terecht trots op hun nationale drank. In bijna 1500 brouwerijen (waaronder een groot aantal ambachtelijke en

familiebedrijven), verspreid over het hele land, worden maar liefst 5000 verschillende merken geproduceerd. De sector wordt sinds 1516 geregeld door het *Reinheitsgebot*, dat bepaalt dat bier uitsluitend uit water, gerst en hop mag bestaan. Hoewel Duitsland de grootste bierproducent van Europa is, komt het qua consumptie op de tweede plaats, achter Tsjechië. Overigens wordt er in het zuiden meer bier gedronken dan in het noorden van het land. Het populairste bier blijft *Pils*, blond bier met een lage gisting en een licht bittere smaak. Verder zijn er bruine biersoorten, zoals *Dunkles* in Thüringen, naast het karakteristieke Beierse *Weißbier*, dat 's zomers lekker fris is, en *Helles*, een tikje bitter lichtblond bier dat in pullen van een hele liter wordt geschonken. Voor elke biersoort geldt dat het bij voorkeur *vom Faß* en niet uit een flesje wordt geserveerd!

Elektriciteit

Het voltage is in Duitsland gelijk aan dat in Nederland en België: 220 V. De stopcontacten zijn van het Europese standaardtype.

Feestdagen

1 januari

6 januari - Driekoningen (Saksen-Anhalt).

Goede Vrijdag

Tweede paasdag

1 mei - Dag van de Arbeid

Hemelvaart

Tweede pinksterdag

7 juni - Sacramentsdag (Hessen, Noordrijn-Westfalen)

15 augustus - Maria-Hemelvaart

3 oktober - Nationale feestdag

31 oktober - Hervormingsdag (Saksen, Brandenburg, Mecklenburg-Voor-Pommeren, Saksen-Anhalt en Thüringen)

3

Midden- Duitsland

MICHELINKAART 542, 543 EN 544 – SAKSEN-ANHALT, THÜRINGEN EN HESSEN

In Saksen-Anhalt:

Maagdenburg ★★	256
Dessau	262
Wörlitzer Park ★★	266
Wittenberg	268
Halle ★	271
Naumburg ★	276

In Thüringen:

Jena ★	280
Weimar ★★★	285
Erfurt ★	296
Eisenach ★	302

In Hessen:

Kassel ★	308
Fulda	316
Marburg ★★	318

Maagdenburg

Magdeburg

De hoofdstad van Saksen-Anhalt strekt zich uit op de oevers van de Elbe en is veel aangenamer dan ze op het eerste gezicht lijkt. Maagdenburg heeft een lange geschiedenis vol oorlogen en verwoestingen, maar is een belangrijke halteplaats op de weg van de romaanse en gotische kunst: het was de lievelingsstad van de Duitse keizer Otto de Grote. Zeker bezienswaardig zijn het Kloster Unser Lieben Frauen, de Johanniskirche, waar Luther predikte, en bovenal het schitterende nationale pronkstuk, de Dom Sankt Mauritius und Sankt Katharina.

Ligging

REGIOKAART B2 (BLZ. 254) - PLATTEGROND (HIERNAAST)

241.517 inwoners – Saksen-Anhalt
Maagdenburg beslaat het hart van Saksen-Anhalt en ligt aan de Midden-Elbe. Bij de stad kruisen de snelwegen A2 (Berlijn-Hannover) en A14 (richting Leipzig) elkaar.

Planning

Reken op een dag voor het bezichtigen van de stad.

Met het gezin

Het Elbauenpark, de Grüne Zitadelle.

Praktisch blz. 260

Adresboekje blz. 261

Bezichtigen

PLATTEGROND (HIERNAAST)

Dom Sankt Mauritius und Sankt Katharina A2

Ten zuiden van de Altstadt. Ingang via het noordelijke portaal. 10.00-17.00 u (mei-sept. 18.00, nov.-maart 16.00 u) - rondleiding (€ 9) dag. om 14.00 u; zo ook om 11.30 u (april-okt.: ma-za 16.00 u) - orgelconcerten op zo 16.00-17.00 u (mei-sept.), programma op www.orgelpunkt-magdeburg.de.

De bouw van de Maagdenburger Dom aan het begin van de 13de eeuw vormde in de nadagen van de romaanse bouwkunst in Duitsland de eerste poging tot navolging van de gotische bouwstijl van de grote Franse kathedralen. Het initiatief werd genomen door aartsbisschop Albert II, die in Frankrijk had gestudeerd en de nieuwe kathedralen gebouwd had zien worden. Hij legde in 1209 de eerste steen van het bouwwerk nadat het eerdere, Ottoonse gebouw was afgebrand. De kathedraal van Maagdenburg werd pas in 1520 voltooid met de bouw van de 103 m hoge westtoren, maar kan niettemin worden beschouwd als het vroegste grote religieuze bouwwerk van de Duitse gotiek.

De koorafsluiting heeft met haar drie verdiepingen (koorkapellen, kooromgang en halfronde apsis) een zeer krachtige uitstraling. Aan de noordzijde draagt de **Paradijspoort** (toegang vanuit de kathedraal) **beelden**★★ van de Dwaze en Wijze Maagden (rond 1250), die ten opzichte van de beeldhouwkunst van Bamberg en Naumberg een volgende fase in de ontwikkeling van de gotische stijl markeren, met steeds meer nadruk op de uitdrukking van gevoel.

Interieur – Het hoge en in licht badende schip is in grote traveeën verdeeld. Het **bronzen grafmonument**★ (tussen de torens) van aartsbisschop Ernst van Saksen

werd in 1495 gegoten in de werkplaats van Peter Vischer in Neurenberg. De **beelden**★ (midden 13de eeuw) in een kleine kapel met zestien zijden in de noordelijke zijbeuk stellen Christus en de Kerk voor of, waarschijnlijker, Otto I en zijn echtgenote Editha. Daar vlak achter is de **albasten kansel**★ in late renaissancestijl te zien (eind 16de eeuw). Het hooggotische oksaal geeft toegang tot het koor, waar de zeer eenvoudige sarcofaag van keizer Otto I staat, en tot de koorstoelen uit 1363 met prachtig houtsnijwerk. Rechts prijkt het zandstenen **beeld**★ van de Afrikaanse St.-Mauritius (rond 1250). In het noordelijke dwarsschip is een houten beeldhouwwerk van Ernst Barlach te bewonderen, het *Monument voor de slachtoffers van de Eerste Wereldoorlog* (1929). Het zuidelijke transept geeft toegang tot de kloostergang met bronkapel.

Dommuseum Ottonianum A2

Domplatz 15 - ☎ 0391 99017421 - www.dommuseum-ottonianum.de - dag. beh. ma 10.00-17.00 u - € 7,50.

De 650 m² van dit nieuwe archeologisch en bisschoppelijk museum (geopend in 2019) hebben tot doel je kennis te laten maken met de geschiedenis van het aartsbisdom Maagdenburg, maar vooral met twee belangrijke figuren uit de Europese middeleeuwen: keizer Otto de Grote (912- 973) en zijn vrouw, koningin Editha (910-946).

Wandelen

PLATTEGROND (BLZ. 257)

★ Altstadt

Het oude hart van Maagdenburg, dat in 1945 voor negentig procent werd verwoest door bombardementen, strekt zich ten westen van de Elbe uit. De bezienswaardigheden die op deze bladzijden worden besproken, liggen aan de oevers van de rivier op een noord-zuidas tussen het Kloster Unser Lieben Frauen en de Petersberg.

★★ Kloster Unser Lieben Frauen A2

Regierungsstraße 4-6 - ☎ 0170 4469295 - www.kunstmuseum-magdeburg.de - dag. beh. ma 10.00-17.00, za, zo 10.00-18.00 u - gesl. 24-25 en 31 dec. - € 8.

Het **Onze-Lieve-Vrouweklooster**, gesticht in de 11de eeuw, kwam in 1129 in handen van de orde van de premonstranzers, die het in 1632 tijdens de Dertigjarige Oorlog moest afstaan. De abdij werd daarop seminarie en school (tot 1945).

Sinds 1974 is hier het **Kunstmuseum Kloster Unser Lieben Frauen** gevestigd, met onder een **drievoudig gewelf** een opmerkelijke collectie beeldhouwwerken van de oudheid tot nu. De **abdijkerk**★ is sinds 1977 concertzaal. De driebeukige basiliek kreeg tussen 1220 en 1240 haar gotische gewelven. De crypte onder het koor, ook driebeukig, vormt het oudste deel van het bouwwerk. De **kloostergang**★ is zeer harmonieus. Het **Brunnenhaus** met kegelvormig dak is een van de oudste gebouwtjes van die soort in Duitsland.

Grüne Zitadelle A2

Breiter Weg 8 - ☎ 0391 59755940 - www.gruene-zitadelle.de - dag. 10.00-18.00 u - rondleiding (Duitstalig, 1 uur) april-okt.: vren za om 15.00 u (andere openingstijden mogelijk: zie de website), begint bij het informatiepunt van de Grüne Zitadelle - € 15.

 Dit eind 2005 ingehuldigde werk was een van de laatste projecten van **Friedensreich Hundertwasser**. Deze Oostenrijkse kunstenaar, overleden in 2000, wilde een 'oase voor mens en natuur te midden van een oceaan van rationele gebouwen' scheppen. De bouw van het complex was zeer omstreten. De Grüne Zitadelle herbergt nu enkele tientallen appartementen, kantoren, een hotel (*Art Hotel* - www.arthotel-magdeburg.de), winkels en een permanente tentoonstelling over het werk van Hundertwasser.

Een zwaar op de proef gestelde handelsstad

Maagdenburg kende een snelle ontwikkeling dankzij keizer **Otto I**, die hier zijn favoriete paleis liet bouwen en de stad in 968 tot aartsbisdom verhef. Het vroege belang van die handelsstad, vanaf 1524 bekend dankzij Luther, werd in 1631 tijdelijk getemperd toen de stad door keizerlijke troepen werd verwoest. Die ongelukkige periode in de geschiedenis van Maagdenburg viel samen met de opkomst van beroemde figuren als burgemeester en natuurkundige **Otto von Guericke** (1602-1686), bekend om zijn experimenten met het vacuüm, en de barokke componist **Georg Philipp Telemann** (1681-1767). Dankzij de 19de-eeuwse industrialisatie kon de stad opnieuw bloeien en groeien. Op 16 januari 1945 verwoestte een luchtbombardement echter 90 procent van het centrum. Maagdenburg werd weer opgebouwd onder het bewind van de DDR, veelal in sobere socialistische architectuur.

De Grüne Zitadelle (vanuit het zuidoosten), ontworpen door Friedensreich Hundertwasser
T. Bogner/Avalon/World Pictures/age fotostock

Rathaus **B1**

Voor het barokke (1691-1698) stadhuis met een mooi carillon (10.00-18.00 u) staat een vergulde kopie van het beroemde beeld van de **Maagdenburgse ruiter** (rond 1240). Het origineel kun je zien in het *Kulturhistorisches Museum*.

Johanniskirche **B1**

☎ 0391 5934443 - www.mvqm.de - 10.00-17.00 u - *gesl. ma en op sommige feestdagen* - € 3.

De oudste kerk van Maagdenburg werd al in 941 genoemd. Luther preekte er in 1524 (voor de kerk staat een herdenkingsmonument) en in de Tweede Wereldoorlog bleven alleen de muren rond het terrein overeind. De kerk is nu in gebruik voor evenementen en exposities. De zuidtoren (60 m) is te beklimmen (*ongelijke treden!*) voor een mooi **weids uitzicht**★★ op Maagdenburg.

Petriberg **B1**

Ten noorden van het Rathaus, aan de oever van de Elbe. Op de **Petriberg** staan drie kerken: de **Magdalenkapelle** (1315) met een gotisch schip, de gotische halvenkerk **Petrikirche** met drie schepen (14de-15de eeuw) en een mooi zuidportaal in gotische baksteenstijl, en de voormalige abdijkerk **Wallonerkerche** (Waalse kerk, 1285) van een Waalse hervormde gemeenschap (1694-1945).

★ **Elbauenpark** **BUITEN PLATTEGROND BIJ B1**

Ten noordoosten van de oude stad, op de rechter Elbe-oever. Bereikbaar vanuit het centrum via de *Schleinufer* en de *Markgrafenstraße*. ☎ 0391 593450 - www.elbauenpark.de - ♿ - mei-aug.: 9.00-19.00 u; sept.-okt. en april: 9.00-18.00 u; maart: 10.00-18.00, nov.-feb.: 10.00-16.00 u - € 9.

 Dit grote park (90 ha) heeft een meer, thematische tuinen, vlindertuin, bobbaan voor de zomer en weids uitzicht. De grootste troef van het park is de **Jahrtausendturm**★★ (Tessenowstraße 7), de hoogste houten toren ter wereld (60 m). Een interactieve tentoonstelling vertelt over 6000 jaar geschiedenis van de wetenschap en de mensheid.

Wat is er nog meer te zien?

Kulturhistorisches Museum **A2**

Otto-von-Guericke-Straße 68-73 - ☎ 0391 5403530 - www.khm-magdeburg.de - dag. beh. ma 10.00-17.00, za, zo 10.00-18.00 u - € 5.

Dit in 1906 gestichte museum illustreert perfect de bewogen geschiedenis van de stad, van de eerste vermelding in 805 tot aan de geweldloze revolutie in 1989. Het beroemdste werk – het beeld **ruiter van Maagdenburg** (waarvan de kopie voor het stadhuis staat) – staat in de Kaiser-Otto-Saal, die in 1906 door Arthur Kampf is verfreesd met grote fresco's over het leven van Otto I. Vergeet ook niet de maquette van de huizen van de Breiter Weg (uit de tijd dat deze een van de mooiste barokke straten van Duitsland was) en de **maquette van Maagdenburg** na de verwoesting op 16 januari 1945, gemaakt naar luchtfoto's. Op de eerste verdieping toont een 16de-eeuws Vlaams wandkleed (Doornik) een zeldzaam thema in de kunsthistorie: de verkoop van gestolen kinderen.

Praktisch

Inlichtingen

Toeristenbureau – Breiter Weg 22 - ☎ 0391 63601402 - www.magdeburg-tourist.de.

Evenementen

Telemann Festtage – Maart - www.telemann.org. Teien dagen lang klinken in de hele stad (Opera, Dom, Kloster Unser Lieben Frauen) werken van de componist G.F. Telemann.

Blickwechsel – Tweejaarlijks poppenfestival, eind juni, soms ook in nov. en maart (2026, 2028, 2030...) - www.puppentheater-magdeburg.de. Een dertigtal marionettengezelschappen uit twaalf verschillende landen tonen hun nieuwste voorstelling in het Puppentheater van Maagdenburg.

📍 Adresboekje

PLATTEGROND (BLZ. 257)

Uit eten

Doorsneeprijzen

Die Kirche – BUITEN PLATTEGROND -

Alt-Prester 86 - Op de rechter Elbe-oever. Steek de twee rivierarmen over en volg de Cracauer Straße, Genthiner Straße en Pechauer Straße naar het zuiden - ☎ 0391 5353352 - www.restaurant-die-kirche.de - gesl. ma-wo, do- en vr-middag en zo-avond - reserv. aanbevolen - hoofdgerecht € 23,90/35,90, menu € 41,20. Dit restaurant heeft een uitzonderlijke ligging op de plek waar voorheen een neogotische kerk stond. Geniet in een rustige sfeer van verfijnde en hedendaagse gerechten. In de zomer is het heerlijk toeven op het schaduwrijke terras aan het water.

Wat meer luxe

Landhaus Hadrys – BUITEN

PLATTEGROND - *An der Halberstädter Chaussee 1 - Ottersleben - ☎ 0391 6626680 - www.landhaus-hadrys.de - gesl. zo-di - menu € 55/85.* In een vroegere villa zit een restaurant dat is ingericht in rode tinten. Mooie eetzaal en een fijn terras, dat uitkijkt op de tuin.

Pure verwennerij

1 **Highkitchen – A1** - *Otto-von-Guericke-Straße 86A - ☎ 0391 5639395 - www.highkitchen.de - gesl. zo-di en 's middags - menu € 130.* Dit is het hoogste restaurant in Maagdenburg! Het wordt gewaardeerd om zijn panoramische uitzicht over de daken en om zijn creatieve en verzorgde keuken, half Duits, half mediterraan: de forel wordt bijvoorbeeld geserveerd met sinaasappel- en campanularisotto. Kleine maar smakelijke porties.

Iets drinken

Alt Magdeburg – Breiter

Weg 8a - (begane grond Grüne Zitadelle) - ☎ 0391 5823154 - www.cafealtmagdeburg.de - 9.00-18.00 u. Met de vergeelde foto's, grammofoon en piano zou je denken dat je in een café van het oude Maagdenburg zit. De keus aan gebak is echter geen gezichtsbedrog.

Overnachten

Doorsneeprijzen

Mercure Hotel Plaza – BUITEN

PLATTEGROND - *Halberstädter Str. 146-150 - ☎ 0391 60510 - all.accor.com - ♿ - 104 kamers € 70/109 - ☎ € 17,50.* Aan de rand van de stad, maar met gunstige openbaarvervoerverbindingen. Achter de witte, moderne gevel gaan gezellige en smaakvol ingerichte kamers schuil.

Residenz Joop – BUITEN

PLATTEGROND - *Jean-Burger-Str. 16 - ☎ 0391 62620 - www.residenzjoop.de - ♿ - 25 kamers € 76/94 - ☎ € 9.* In deze villa in een rustige woonwijk was voor de Tweede Wereldoorlog het Zweedse consulaat gevestigd. Sinds de verbouwing tot hotel verblijven de gasten er in ruime, smaakvol ingerichte kamers.

Herrenkrug Parkhotel – BUITEN

PLATTEGROND - *Herrenkrug 3 - ☎ 0391 85080 - hotel-magdeburg.dorint.com - 149 kamers en junior suites € 91/119 ☎.* Op 200 m van de eindhalte van tram 41 ligt een comfortabel hotel in een park van 46 ha op de oevers van de Elbe, met een wellnessruimte, een imponerende jugendstilzaal en een mooie serre, waar op vriendelijke wijze seizoensgerechten worden geserveerd (€ 26/32).

Dessau

Dessau-Roßlau

De stad van de vorsten van Anhalt en hun kunstliefde is bekend om het rijke Bauhauserfgoed, omdat de gelijknamige school zich hier halverwege de jaren twintig vestigde. In 2007 is Dessau samengegaan met buurstad Roßlau. Een rondgang door de stad blijft echt een les in architectuur en designhistorie in de openlucht. Houd je camera klaar!

Ligging

REGIOKAART C1 (BLZ. 254)

58.400 inwoners – Saksen-Anhalt
Bij de samenloop van de Elbe en de Mulde. Dessau is bereikbaar via de A9 tussen Berlijn (127 km) en München.

Aanraders

De gebouwen van het Bauhaus.

 Praktisch blz. 264

 Adresboekje blz. 265

Bezichtigen

De Bauhaus-gebouwen

 De kortingskaart '**Kombiticket Bauhaus Dessau**', 72 uur geldig (€ 25), geeft je toegang tot het Bauhausgebäude, de Meisterhäuser en de Siedlung Dessau Törten. Dessau bezit veel door het Bauhaus gebouwde huizen, die sinds 1996 op de Werelderfgoedlijst van Unesco prijken.

★ Bauhaus Museum Dessau

Mies-van-der-Rohe-Platz 1 (10 min. lopen vanaf het station) - ☎ 0340 6508250 - www.bauhaus-dessau.de - dag. beh. ma 10.00-18.00 u (nov.-feb.: 10.00-17.00 u) - € 9 - rondleiding (€ 16 Duits en € 18 Engels), vraag in!

Dit museum werd geopend in 2019 en is door een jong Catalaans architectenbureau ontworpen ter gelegenheid van de 100ste verjaardag van de oprichting van de Bauhaus-school en bevat op de eerste verdieping een van de grootste collecties Bauhaus-objecten (49.000!) ter wereld. Via een originele presentatie wordt de geschiedenis van deze wereldberoemde school en haar bijzondere pedagogische concept belicht. Leidend hierbij is een groot aantal documenten (zeer experimentele projecten van studenten, industriële prototypes), maar natuurlijk ook bekende meubelstukken die zijn uitgegroeid tot ware designiconen, zoals de *Wassilystoel* van Marcel Breuer (1925) van verchroomde buizen en de *Barcelonastoel* die Ludwig Mies van der Rohe ontwierp voor de Wereldtentoonstelling van 1927 in Barcelona.

Städtisches Arbeitsamt

August-Bebel-Platz 16. Dit lage, halfronde gebouw werd in 1928 door Gropius ontworpen en is een typisch voorbeeld van functionalistische architectuur.

Siedlung Dessau Törten

De wijk Törten ten zuiden van Dessau werd door Gropius tussen 1926 en 1928 gebouwd om het woningtekort te bestrijden en het eigen woningbezit onder de arbeiders te bevorderen. De wijk telt 314 woningen. Hoewel de meeste zijn verbouwd, dragen ze nog steeds het stempel van het Bauhaus.

Bauhaus

Het *Staatliches Bauhaus* ontstond in 1919 in Weimar en werd de belangrijkste kunstacademie van de 20ste eeuw. Onder leiding van **Walter Gropius** werd er architectuur, schilderkunst en beeldhouwkunst onderwezen, met inbegrip van alle daaraan gerelateerde disciplines. Toen extreemrechts de verkiezingen van 1924 in Thüringen won, verhuisden het Bauhaus en de kunstenaars naar Dessau, dat zich beter leende voor de uitvoering van hun projecten. Daar ontwikkelden ze een nieuwe benadering van interieur-inrichting. Het opkomende nazisme verdreef het instituut in 1932 echter ook uit Dessau. Toenmalig directeur **Ludwig Mies van der Rohe** bracht de school over naar Berlijn om de activiteiten daar voort te zetten. Op 12 april 1933, kort nadat de nazi's aan de macht waren gekomen, moest het Bauhaus definitief zijn deuren sluiten. Die sluiting had tot gevolg dat de ideeën en concepten over de hele wereld verspreid raakten en een enorme invloed uitoefenden op de internationale architectuur van de 20ste eeuw (📍 blz. 291 *Bauhaus-Museum Weimar*).

Bauhausgebäude

Gropiusallee 38 (ten westen van het station) - 📍 0340 6508250 - www.bauhaus-dessau.de - 10.00-17.00, nov.-feb.: di-zo 10.00-17.00 u - gesl. 24 en 31 dec. - € 9 - rondleiding (€ 16 Duits en € 18 Engels), vraag inl.

De *Hochschule für Gestaltung* ('Hogeschool voor Vormgeving') werd gebouwd naar plannen van Walter Gropius en opende zijn deuren in 1926. Het **Bauhausgebouw** toont alle typische kenmerken van de stijl van het Bauhaus, zoals kubusvormige blokken, verborgen ondersteuning aan de hoeken en glazen gevels.

Meisterhäuser

Ebertallee 59-71 - 📍 0340 6508250 - www.bauhaus-dessau.de - 10.00-17.00, nov.-feb.: di-zo 10.00-17.00 u - gesl. 24-26 en 31 dec., 1 jan. - € 9, € 25 combikaartje met het Bauhausgebäude en de Siedlung Dessau Törten - rondleiding (€ 16 Duits en € 18 Engels), vraag inl. Walter Gropius ontwierp voor de docenten van het Bauhaus een klein complex, bestaande uit zijn eigen huis en drie aangrenzende panden, de zogeheten **Meisterhäuser** (herenhuizen), die in 1925 en 1926 op een bosrijk perceel verzezen. Twee buurhuizen zijn nog intact en toegankelijk: het **Haus Kandinsky/Klee** en het **Haus Feininger**, waarin tegenwoordig het **Kurt-Weill-Zentrum** is gevestigd, gewijd aan de componist die in 1900 in Dessau werd geboren. Je ontdekt er snel de vernieuwingen op het gebied van 'licht en lucht', door het Bauhaus aangebracht in een tijd waarin de meeste woningen nog werden ingericht zoals aan het eind van de 19de eeuw.

Kornhaus

Kornhausstraße 146 (in het noorden van de stad). Dit restaurant aan de Elbe-oever verrees in 1929 naar ontwerp van Hermann Baethe en Carl Fieger.

Ander gebouwen van het Bauhaus

Het stalen huis en Haus Fieger (*Südstraße*), het Konsumgebäude (*Am Dreieck 1 - 10.00-17.00 u - gesl. en nov.-feb. - gratis met kortingskaart 'Kombiticket Bauhaus'*) en de huizen met haagbeuken (*Peterholzstraße*).

Wat is er nog meer te zien?

Schloss Georgium

Puschkinallee 100 - ☎ 0340 66126000 - www.georgium.de - wo-ma 10.00-18.00 u - € 8,50. Dit mooie neoclassicistische slot, door Friedrich Wilhelm von Erdmannsdorff gebouwd voor prins Johann Georg, ligt verscholen in de grote Georgengarten. Het herbergt de **Anhaltische Gemäldegalerie Dessau** met werk van Duitse meesters (15de-19de eeuw) als Cranach de Oude en Hans Baldung Grien, schilderijen uit de 18de eeuw en werk van de Vlaamse en de Hollandse scholen uit de 15de tot 17de eeuw.

In de omgeving

REGIOKAART (BLZ. 254)

Schloss Luisium c1

📍 *In Waldersee, ca. 4 km ten oosten van Dessau.*

☎ 0340 218370 - www.gartenreich.de - rondleiding (1 uur) - mei-sept.: dag. beh. ma 10.00-17.00 u (geopend pinkstermaandag); maart-april en okt.: za, zo en feestd. 10.00-17.00 u - € 9.

Dit heerlijke neoklassieke landhuis werd in 1774-1778 gebouwd voor prinses Luise von Anhalt-Dessau door Friedrich Wilhelm von Erdmannsdorff. De plafonds en wanden zijn getooid met aantrekkelijke composities in zachte kleuren. Dit juweeltje ligt verscholen in een groen landschap. Het park met zijn door de oudheid geïnspireerde ornamenten maakt deel uit van het 'koninkrijk der tuinen', dat werd aangelegd door Leopold III van Dessau tot **Wörlitz★★**.

★ Schloss Mosigkau c1

📍 *Langs de B185, ca. 5 km ten zuidwesten van Dessau.*

☎ 0340 50255721 - www.gartenreich.de - rondleiding (1 uur) - mei-sept.: dag. beh. ma 10.00-17.00 u (geopend pinkstermaandag); april-okt.: za, zo en feestd. 10.00-17.00 u - € 9. **Mosigkau**, een lustslot dat verrees tussen 1752 en 1757, was tot haar dood de residentie van prinses Anna Wilhelmine, dochter van Leopold I. Het gebouw telt twee etages en drie vleugels (architect: Christian Friedrich Damm) en is een geslaagd voorbeeld van rococoarchitectuur. Samen met de tuin vormt het een mooi geheel. De kamers van het slot zijn rijkgemeubileerd; behang van zijde en damast, houtsnijwerk, witte lambrisering en stucplafonds tonen het vrolijke karakter van de rococo. Bezoek ook de **Gartensaal★**, waar een bijzondere collectie schilderijen van Vlaamse en Hollandse meesters hangt.

Praktisch

Inlichtingen

Toeristenbureau - Ratsgasse 11 -
☎ 0340 88292000 - www.visitdessau.com.

Toeristenpas

WelterbeCard (€ 24,90, 24 uur; € 44,90, 72 uur): gratis toegang tot het ov, het Museum für Stadtgeschichte en Schloss Mosigkau. Ook kortingen op bezienswaardigheden van het Bauhaus. Te koop bij het toeristenbureau.

Adresboekje

Uit eten

Goedkoop

Zum alten Dessauer - Lange Gasse 16 - ☎ 0340 2205909 - www.alter-dessauer.de - *gesl. zo - hoofdgerecht € 15/20*. Een zeer oud eet-lokaal (1676) met een *Biergarten* en een ruime keuze aan huisbieren: *Alter Dessauer, Fürst Leopold*. Het meest gedronken wordt hier het *Zwickelbier* (ongefilterd), met daarbij een van de lokale 'tapas'. Royale porties.

Am Lustgarten - Am Lustgarten 6 - ☎ 0340 2211175 - www.restaurant-am-lustgarten.de - *ma-za 11.00-22.00 u (24.00 u vr-za)* - *hoofdrecht € 16/20*. Deze eenvoudige bistro met terras ligt op 7 minuten lopen van het Bauhaus-Museum. Er worden goede regionale specialiteiten geserveerd (soljanka, Klopse) en een paar vegetarische gerechten (omelet met tuinkruiden, Flammkuche met paprika en champignons).

Doorsneeprijzen

Kornhaus - Kornhausstr. 146 - ☎ 0340 65019963 - www.kornhaus-dessau.de - *dag., lunch en diner - hoofdgerecht € 17/27*. Als je van Bauhaus houdt, moet je hier dineren: de inrichting is van de hand van Carl Fieger (1929) en het uitzicht over de Elbe is heerlijk. Op de kaart staan Duitse, mediterrane en vegetarische schotels, op basis van lokale producten: forel uit Thießen, vruchtensap uit Liebenwerda.

Iets drinken

Café-Bistro - Gropiusallee 38 - ☎ 0340 6508444 - www.klubimbauhaus.de - *8.00-22.00, zo 8.00-17.00 u*. Je hebt de keus uit allerlei koffie, verfrissingen en hap-

jes. Zelfbediening, op de kelderverdieping van het Bauhausgebäude. De kantine op de bovenverdieping (*Mensa, ma-vr 8.00-15.00 u*) is ook ingericht in de stijl van Bauhaus.

Winkelen

Design Shop im Bauhausgebäude -

Gropiusallee 38 - ☎ 030 83222162 - www.designhop-bauhaus-dessau.de - *di-zo 10.00-17.00 u*. Op 300 m² vind je hier een mooie collectie heruitgaven van Bauhaus-klassiekers: de opvouwbare stoel van Marcel Breuer, de in elkaar te schuiven set tafels van Josef Albers, wandkleden van Anni Albers (1926) en, gemakkelijker in je koffer mee te nemen, de theekopjes van Walter Gropius.

Overnachten

Goedkoop

Ateliergebäude - Gropiusallee 38 - ☎ 0340 6508250 - www.bauhaus-dessau.de (*onder 'besucher'*) - *28 kamers € 55/75*. Je slaapt in de voormalige ateliers van de leerlingen van Walter Gropius (1926). Het is spartaans en kaal (geen lift, geen ontbijt en gemeenschappelijk sanitair) maar hyperschoon en op en top Bauhaus!

City-Pension - Ackerstr. 3a - ☎ 0340 8823076 - www.city-pension.travel - *24 kamers € 72/78 - ☎ € 11*. Hotel dicht bij het centrum met ruime, functionele en lichte kamers.

Doorsneeprijzen

Fürst Leopold Hotel -

Friedensplatz 1 - ☎ 0340 25150 - www.radissonblu.com - *204 kamers € 89/119 - ☎ € 18*. Dit zakenhotel van de Radisson Blu-groep is functioneel, ruim en praktisch gelegen tegenover een halte van de S-Bahn, 500 m van het station van Dessau.

Wörlitzer Park ★★

Het Wörlitzer Park bij Wörlitz is een 112 ha grote oase van rust en de eerste tuin in Engelse landschapsstijl die op het Europese vasteland werd aangelegd. Hij diende als voorbeeld voor tal van latere tuinen in Pruisen. Slenter heerlijk genoeglijk langs de paden en kanalen of verken met een boot de vele eilandjes in het park.

Ligging

REGIOKAART C1 (BLZ. 254)

Saksen-Anhalt

Het Wörlitzer Park ligt 17 km ten oosten van Dessau en op enige kilometers van de autoweg A9 tussen Berlijn en Leipzig.

Planning

Reken op een halve dag.

Met het gezin

De tocht in een bootje (*Gondel*) door de grachten van het park (*mei-sept.: 10-17.00, april en okt.: 11.00-15.00 u; 45 min. - € 12*). De eilanden van het park zijn bereikbaar per veerpont (*Fähre - € 1 per oversteek*).

Bezichtigen

★ Schloss Wörlitz

i Kirchgasse 35 - ☎ 034905 31009 - www.welterbe-gartenreich.de.
☎ 034 905 40920 - www.gartenreich.de - *mei-sept.: dag. beh. ma 10.00-17.00 u (vr-za 18.00 u); april-okt.: dag. beh. ma 11.00-17.00 u - € 9 (€ 13 combikaartje met Gotisches Haus).*

Friedrich Wilhelm von Erdmannsdorff bouwde dit neoclassicistische **slot** tussen 1769 en 1773 in palladiaanse stijl, naar het voorbeeld van het landhuis Claremont in Surrey. Het twee verdiepingen tellende gebouw met geel-wit pleisterwerk steekt af tegen de begroeiing eromheen. Het voorportaal met vier Korinthische zuilen bezit een poort met daarboven een eenvoudig timpaan. Een inscriptie vermeldt dat prins Franz (voluit Leopold III Friedrich Franz) het kasteel voor zijn vrouw Louise liet bouwen. De praktische voorzieningen zijn van hoge kwaliteit, getuige de waterleiding, de goederenliften, de opklapbedden en de ingebouwde kasten. De sculpturen en het schrijnwerk werden vervaardigd door plaatse-lijke ambachtslieden.

Binnen hebben de kamers bijna volledig hun oorspronkelijke inrichting be-

Het park van een vorstelijke mecenas

Prins Leopold III van Anhalt-Dessau (1740-1817) was een verlichte vorst die zeer begaan was met de welvaart van zijn staat (**C** *Dessau blz. 262*) en die zich in grote politieke avonturen stortte. Hij moedigde ook de literatuur, muziek, architectuur en tuinarchitectuur aan en was zeer gevoelig voor de harmonie van de Engelse tuinen. Volgens hem waren die de perfecte illustratie van het fundamentele principe van het verlichtingsdenken, namelijk de eenheid van natuur en rede. Zijn vriend de architect **Friedrich Wilhelm von Erdmannsdorff** hielp hem soortgelijke tuinen in Duitsland aan te leggen.